LUCEAFĂRUL DE SEARĂ ȘI LUCEAFĂRUL DE ZI

A fost când a fost, pe vremea când se potcovea puricele cu nouăzeci și nouă ocă de fier la un picior, cu nouăzeci și nouă ocă de oțel la alt picior și tot i se părea ușor.

A fost odată un împărat și avea împăratul cela un bahore[1] de băiat neastâmpărat și zbânțuit, de nu mai avea încotro. Într-o zi, băiatul a ieșit la poartă și împroșca cu praștia pietre. Tocmai atunci a trecut prin poarta palatului o babă cu un ulcior cu apă. Băiatul a împroșcat și a nimerit drept în ulcior. Ulciorul s-a stricat, apa toată s-a vărsat, iar baba s-a întors și i-a zis băiatului:

— Să mergi tot pământul umblător, astâmpăr să nu mai ai, până nu vei nimeri pe tărâmul fără de moarte, și nici acolo ceas de tihnă și loc de odihnă să nu-ți afli.

Băiatul s-a întors în palat și după trei zile a prins a se lua pe gânduri, l-a pălit o tristețe și un dor să meargă în lume, să găsească tărâmul fără moarte. S-a luptat el în sinea lui cât s-a luptat și într-o bună dimineață îi spune împăratului să-i dea bani de cheltuială, haine de primeneală, sabie și buzdugan, că se duce în lume. N-a putut nimeni să-i stea în cale, s-a dus feciorul împăratului și dus a fost. Dacă s-a pornit, a mers pe un drum, pe altul, ba într-un sat, ba în altul, pe la Bălți, pe la Soroca, mai știu eu pe unde, și a ajuns la o chilie. A bătut în ușă, a ieșit un sihastru și l-a întrebat:

— Ce cauți, măi băiate?

— Caut tărâmul fără de moarte.

Sihastrul s-a mirat:

—Încă nu mi s-a dat ochii a vedea și urechile a auzi de așa tărâm.

Băiatul s-a scârbit.

— Ce mă fac eu acum, că doar înapoi n-am să mă întorc.

---

[1] *Bahore*, copil neastâmpărat.

Sihastrul atunci i-a dat un sfat:

— Treci pădurea aceasta deasă și întunecoasă. În pădure ai să întâlnești tot felul de jivine, pe la toate să mergi, să le dai bună ziua! La urmă ai să ajungi la un palat, dinaintea acestui palat stă culcat un balaur cu capul pe prag, îi dai și lui bună ziua; el de bucurie are să întoarcă capul într-o parte, și ai să treci. Acolo ți-or spune încotro să mergi.

Feciorul împăratului așa a și făcut, a umblat pădurea toată, și câte animale, păsări și gângănii a întâlnit pe toate le-a hiritisit. După aceea a ajuns la un palat. În fața palatului stătea un balaur culcat cu capul pe prag. Feciorul împăratului de departe s-a închinat și i-a zis:

— Bună ziua, laur-balaur cu solzii de aur!

Balaurul s-a bucurat, a întors capul și a spus:

— Să nu-mi fi dat bună ziua, aici îți făceam capătul.

Băiatul a pășit pragul și a răspuns:

— Să te fi repezit asupra mea, aici te făceam harcea-parcea.

A intrat feciorul împăratului în palat și a văzut un moșneag cât lumea de bătrân.

— Ce vânturi te poartă, voinice?

— Caut tărâmul fără de moarte.

— Departe-i, voinice, departe, nimeni n-a fost pe cele tărâmuri și nimeni nu știe drumul. Fiindcă mi-ai hiritisit jivinele toate, o să-ți dau un ghem de aur, să-ți arate calea înainte. Încotro se va rostogoli ghemul, într-acolo să mergi.

Și-a luat băiatul ziua bună, a aruncat ghemul și ghemul a prins a se cotili peste dealuri, peste văi, peste câmpii, peste pustii.

Cât mergea ghemul, se desprindea de pe el un fir de aur subțire ca o ață de păianjen. Așa a mers voinicul cale lungă, și într-un târziu a ajuns la un stejar, unde s-a oprit să poposească.

S-a așezat voinicul la umbră și a nimerit drept pe o ghindă, care crăpase și slobozise colț. Ghinda, simțind așa greutate asupra ei, întreabă:

— Cine ești, voinice, și încotro mergi?

— Sunt fecior de împărat, merg la tărâmul fără de moarte, să trăiesc cât lumea și pământul.

Ghinda îi zice:

— Dă-te de pe mine, că abia am încolțit, sunt firavă și slabă, să nu mă strivești, lasă-mă să cresc și, dacă vrei, stai aici cu mine și vei trăi până voi crește eu stejar mare și falnic, vei viețui până voi ajunge la adânci bătrânețe și, când mă voi risipi din picioare și se vor scălda vrăbiile în colbul meu, abia atunci o să-ți vie și ție sfârșitul.

Feciorul de împărat s-a sculat, a învelit ghinda cu pământ, ca să crească, și-a luat ziua bună și s-a pornit mai departe. A mers el și a tot mers din urma ghemului și a ajuns la un butuc de viță de vie, încărcat cu struguri. S-a oprit voinicul la popas, a rupt un strugure și a mâncat. După ce s-a săturat, vița de vie l-a întrebat:

— Unde te duci, voinicule?

— Mă duc la tărâmul fără de moarte, unde voi trăi cât lumea și pământul.

Vița de vie îi zice:

—Îngroapă o bobiță în pământ, să crească, să rodească și, dacă dorești, stai aici și vei trăi până s-a înmulți poama, de nu vor avea loc rădăcinile în pământ și frunzele sub soare, și cât voi fi aici, vei bea vin și vei mânca poamă.

Voinicul a îngropat o bobiță de poamă în pământ și a zis:

—Îți mulțumesc, viță de vie, rămâi cu bine, crește și te înmulțește, că eu mă duc mai departe.

— Fii sănătos și umblă în plin.

Feciorul de împărat a mers înainte și, nu multă zăbavă, vede un vultur. El a întins arcul să tragă. Vulturul atunci zice:

— Voinice, nu trage și nu mă săgeta. Ia și mă lecuiește și mă vermuiește[2] că de mare folos ți-oi fi. Când te-a păli vreo nevoie mare, numai cu gândul să te gândești la mine și eu voi fi la tine.

---

[2] *A vermui*, a scoate viermii din rană.

Feciorul de împărat i-a purtat de grijă vulturului, i-a legat rănile cum știa mai bine, l-a hrănit, l-a lăsat bun sănătos și de acolea a mers mai departe și a ajuns la malul unei ape. Mergând așa pe malul apei, vede ceva strălucind și înălbind înainte. Se uită el și se gândește:

— Oare ce să fie?

A mers el hăt departe, și când colo ce să vadă? Marea se trăsese la adânc, iar pe nisipul fierbinte ca focul se pârpâlea împăratul peștilor - lung de doisprezece pași și înalt de un stat de om, cu solzii de aur, cu aripile de argint, cum nu s-a mai pomenit cândva pe pământ.

Băiatul s-a apropiat și a zis:

— Alei, bun ospăț de pește o să mai fac!

Peștele l-a auzit și i-a răspuns:

— Voinice, dacă mă vei mânca, n-ai să te îngrași, mai bine ia și mă dă la adânc și, când îi gândi la mine, eu oi fi la tine.

El a căutat un druc lung, l-a săltat pe încetul și l-a dat pe împăratul peștilor în mare.

Apoi băiatul și-a luat drumul înainte și a mers multă lume- împărăție, cuvântul să ne fie, limba să nu ostenească, nici să poposească, și la o bucată de loc vede o vulpe, fugărită de ogari, mușcată de câini. El întinde arcul să tragă, dar vulpea zice:

— Voinice, nu mă omorî, apără-mă de câini și de ogari, lecuiește- mă și la nevoie ți-oi fi de ajutor.

S-a repezit feciorul de împărat, a alungat câinii și ogarii, a luat-o sub ocrotirea lui și i-a purtat de grijă, până s-a întremat vulpea de-a binelea, și i-a dat drumul. La despărțire vulpea i-a zis:

— Mulțumesc, fecior de împărat, că nu m-ai lăsat să mă rupă câinii și ogarii. Când îi ajunge la vreo greutate, să te gândești la mine și eu voi fi la tine.

A plecat feciorul de împărat iar la drum, și cu cât mergea, ghemul cel de aur se dezvârtea și se făcea tot mai mic. Așa a mers el pe bură nescuturată, pe cale necălcată,

până a ajuns la un ulm cu două tulpini. Între tulpinile ulmului era întinsă o pânză de păianjen, iar pe pânză se zbătea un țânțar. Când l-a văzut pe feciorul de împărat, țânțarul a prins a striga:

— Voinice, voinice, scapă-mă, că ți-oi sta într-o mână de ajutor. Eu știu unde te duci, te duci la tărâmul fără de moarte, și de mi-i face un bine, la vremea vremii și eu te-oi ajuta cu ceva.

Drumețul, dacă a văzut treaba de-așa, s-a oprit, l-a hrănit și i-a dat drumul.

— Mulțumescu-ți dumitale, om călător, pentru benefacere. Când îi avea vreo greutate, numai cu gândul să te gândești la mine și eu voi fi la tine. Iar acum mergi sănătos înainte, căci nu ți-a rămas mult de mers și vei ajunge la un palat. Acolo dacă vei ajunge, mergi drept la împărat și cere-i fata cea mai mică de mireasă, că până nu-i fi însurat, nu-i putea stăpâni tărâmul fără de moarte.

A mers feciorul de împărat, a ținut tot drumul înainte și de cale lungă ghemul se tot micșora, se făcuse cât un măr, apoi cât o nucă, și când ajunsese cât mazărea, a văzut feciorul de împărat înaintea lui niște palate aurite, poleite, mândre și, ce să mai vorbesc, erau așa de frumoase, că nu se mai aflau altele să le stee împotrivă pe fața pământului.

Feciorul de împărat a mers drept la palat și a bătut în poartă.

Împăratul a trimis straja de l-a întrebat ce umblă el acolo, de unde vine și încotro se duce.

Feciorul de împărat i-a spus totul de-a fir a-n păr. Iaca cum și iaca ce... atunci a ieșit împăratul la poartă și voinicul i-a vorbit așa:

— Luminate împărate, vedea-o-aș pe fiica ta cea mai mică mireasă în capul mesei și pe mine mire alături de ea. Iată am venit să-i cer mâna. Mi-o dai?

— Ți-o dau, ți-o dau, dacă te vei putea ascunde să nu te găsească nimeni. Atunci vom face nuntă și vei trăi aici la palat cât lumea și pământul, căci de la poarta aceasta

începe tărâmul fără de moarte.

Acum pe sărmanul băiat îl pălise o scârbă ca aceea, dar ce era să facă. Stând așa pe gânduri, își aduse aminte de vultur și cât ai clipi din ochi vulturul a fost lângă dânsul.

— Ce te-ai întristat, stăpâne?

— Uite ce nevoie m-a pălit...

Și a prins a-i spune de porunca împăratului.

— Cât despre asta, n-ai ce te întrista.

Vulturul l-a luat pe feciorul împăratului și l-a dus tocmai la torțile cerului și l-a ascuns după nouă rânduri de nouri.

Împăratul avea trei fete tot o fată, tot un păr, tot o îmbrăcăminte, tot o ciuboțică. A ieșit împăratul, cu sabia goală, cu fata cea mai mare și i-a spus hotărât că, dacă nu l-a găsi pe feciorul împăratului unde-i ascuns, îi ia capul.

Fata s-a dus la vâzdogărie[3], și-a luat o vâzdoagă în paneraș și a ieșit cu tatăl său în pragul ușii, să-l vadă pe feciorul împăratului.

S-a uitat fata pe pământ, nu l-a văzut, s-a uitat în mare, nu l-a văzut, s-a uitat în cer, l-a văzut și a strigat:

— Ieși de după nouri, că te văd.

Cât te-ai șterge la ochi, vulturul l-a coborât pe feciorul împăratului din nouri.

Împăratul zice:

— Acum ce, să-ți iau capul?

Fata i-a luat apărarea voinicului:

— Luminate împărate, păcatul de prima dată se iartă.

Împăratul l-a iertat.

— Iată-te iert, dar a doua oară, dacă te va vedea fata cea mijlocie, îți iau capul.

Împăratul s-a dus la palat s-o aducă pe fiica cea mijlocie. Băiatul nu mai știa ce să facă.

Cum stătea el oropsit și se tânguia, cine să-l scoată dintr-o greutate ca aceasta, își aduce aminte de împăratul peștilor. Numai cu gândul s-a gândit și, când colo, ce să vezi, se pomenește cu marea la zidurile palatului și cu

[3] Vâlvătaie, pălălaie.

peștele săltând din apă.

— Ce necaz ai, stăpâne?

— Am dat peste primejdie…

Și prinde a-i spune de cuvântul împărătesc, că-l amenință să-i taie capul.

— Vai de mine, fă-ți pace, nici capul nu-ți bate, știu eu niște ascunzișuri prin fundul mării, că nu te mai găsește nimeni cât pururea.

Peștele l-a luat pe feciorul împăratului în gură, ca pe un grăunte, și l-a dus în străfundul mărilor.

Împăratul a ieșit cu fiica cea mijlocie, a scos sabia din teacă și i-a spus:

— Să-l găsești pe feciorul împăratului unde-i ascuns, că de nu, capul nu-ți mai stă unde stă.

Fata împăratului s-a spălat pe față, și-a pus o vâzdoagă în paneraș, și s-a uitat să-l vadă pe feciorul de împărat. L-a căutat fata pe tot pământul umblător și nu l-a găsit, s-a uitat în cer, pe după soare, pe după lună - nu l-a aflat, s-a uitat fata în fundul mărilor și l-a zărit.

Împăratul a strigat:

— Ieși, voinice, că te-a văzut fata mea.

Peștele l-a scos la mal, și împăratul, când l-a văzut, i-a spus:

— Acum se cuvine să-ți iau capul.

Fata cea mijlocie a sărit:

— Iartă-l, tată, căci păcatul de-al doilea se iartă; dacă-l vei vedea a treia oară, să-i ei capul.

— Ei, iată-te iert și a doua oară pe cuvântul fetei. Dacă și a treia oară nu te vei putea ascunde, să știi că nu mai calci iarbă verde.

A ajuns feciorul de împărat la aman scârbă, groază, ține-te, inimă!

— O să-mi ieie capul și mântuită-i socoteala, ce să fac eu să nu mă vadă fetele împăratului, cine să mă scoată de la un necaz ca acesta?

Pe când se văieta el, își aduce aminte de vulpe, și cât s-a

gândit - iată și vulpea dinaintea lui.

— Ce plângi, stăpâne?

— Iaca cum și iaca ce...

— Taci, nu plânge și nu te scârbi pentru atâta treabă, fă-ți pace, nici capul să nu te doară. Dacă ți-i vorba de așa, hai cu mine, că știu eu ce-oi face.

S-a pornit vulpea înainte, feciorul de împărat după dânsa, au sărit pârleazul prin fundul grădinii, au intrat în vâzdogăria fetelor, și vulpea s-a rotit împrejur, l-a lovit pe feciorul împăratului cu coada și l-a făcut o vâzdoagă mare, înflorită, decât toate vâzdoagele mai aleasă și mai frumoasă.

Fata cea mai mică a împăratului s-a spălat, s-a dus la vâzdogărie și tocmai vâzdoaga aceea a rupt-o, căci i-a plăcut mai mult, și a pus-o în paneraș.

A ieșit împăratul în fața palatului cu sabia goală, a chemat-o pe fata cea mai mică și i-a hotărât să-l caute pe feciorul împăratului unde știe, că, de nu, îi taie capul cu sabia.

Se uită fata împăratului pe pământ - nu-i; se uită pe mare - nu-i; se uită în cer - tot nu-i. Se mai uită ea o dată prin fundul pământului, prin întorsul cerului, pe scările stelelor și mai departe, nu-i și pace. Împăratul atunci i-a zis:

— Uită-te bine, tu îl ascunzi!

Fata a răspuns:

— M-am uitat de-a mărunțelul și nu-i, umbra lui este, iar el nu se vede.

Împăratul n-a avut încotro și a strigat:

— Ieși, voinice, de unde ești, că nu te-a văzut fata mea.

El a sărit din paneraș și a zis:

— Iată-mă-s, împărate!

— Bine, voinice, văd că ești viteaz.

Împăratul a dat poruncă să vină muzicile și i-a spus băiatului să intre în curte, s-o cunoască pe fata cea mai mică; dacă va cunoaște-o, face nunta, iar de nu, îi taie

capul.

Când să se vadă băiatul cu gândurile împlinite, na-ți-o și pe aceasta mai decât toate. Se pune el pe plâns și plânge, și plânge până i se făcură ochii ca păstrama. De bunăseamă, nu mai scapă. Cât a fost, a fost, iar acum - hotărât că împăratul îi ia capul. Cum se văieta el așa, și-a adus aminte de țânțar.

Și cât a gândit cu gândul, țânțarul a și fost lângă dânsul.

— Ce greutate ai, stăpâne, de bocești așa de tare?

— Cum să nu plâng, sărmanul de mine, că uite când să mă văd și eu scăpat de nevoi, mă sfârșește împăratul de zile. Mai pot eu să le deosebesc pe fetele împăratului, când ele seamănă leit una cu alta?

— Nu te scârbi, stăpâne, nici în seamă nu lua, eu le cunosc bine pe fetele împăratului, știu care-i mai mare, care-i mai mică, eu între dânsele am crescut. Când le-a scoate împăratul pe tustrele, eu mă voi așeza pe nas la cea mai mică și tu pe aceea s-o alegi.

Fetele împăratului au ieșit toate tot un ochi, tot o față, aceeași statură, aceeași rochie, nici ca să se deosebească cu ceva. Țânțarul a zburat prin stufării, prin dudăi, a venit și s-a așezat pe nasul uneia dintre fete.

Fata a ridicat mâna să-l pălească, da feciorul împăratului a apucat-o de mână și a spus:

— Aceasta-i, împărate, fata cea mai mică.

Împăratul a zis:

— Adevărat, aceasta este.

Și era fata aceea mândră și frumoasă, ca soarele când răsare, ca busuiocul cu floare.

Împăratului foarte bine i-a părut, l-a poftit pe mire în palat, l-a pus în capul mesei și i-a vorbit:

— Dau fiica după tine și împărăția cât încape în hotare. De azi înainte vei trăi cu noi, nu vei ști de moarte, vei viețui de-a pururi cât lumea și pământul. Umblă și cutreieră împărăția în lung și în curmeziș, dar înapoi, pe poarta care ai intrat, să nu ieși, că o să fie rău.

Feciorul de împărat a intrat și a văzut grădini de aur și argint împodobite cu piatră scumpă, fântâni zidite de marmură cu căni de argint, râuri pe care curgeau lapte și miere, dumbrăvi cu fel de fel de păsări cântătoare, pajiști cu flori, cu iarbă verde crescută, în trei, în patru împletită, bătută cu mărgărint, de n-am văzut de când sunt... Și câte și mai câte nu erau acolo, ca să stai să le spui pe toate, le-ai spune, dar nunta s-a așezat cu tot temeiul, cu chiote și veselie și așa a ținut nunta aceea multă vreme, cât anume nu pot spune, căci acolo soarele nici nu răsărea, nici nu asfințea, stătea numai în crucea amiezii.

După nuntă, s-a așezat feciorul împăratului pe trai și trăia ca în flori de măr. La un timp de vreme a plecat el la vânătoare, a luat arcul și, când a tras, săgeata a zburat peste poartă. El a văzut încotro a zburat săgeata, s-a luat după dânsa și a uitat de povețele socru-său.

A tras zăvorul, a deschis poarta și nu s-a mai gândit să pățească ceva. Când colo, vede strălucind firișorul de ață de la ghemul cel de aur, își aduce aminte de casă, de tată, de mamă și-l pălește un dor să se ducă să-i vadă. Mai trece cât mai trece, și ce gândi el? Las toate în pământ și mă duc acasă, să văd ce mai este.

Împăratul i-a tot zis:

— Stai, dragul tatei, n-ai la ce te duce, că de atunci au trecut maluri de vreme, nici pomeneală de părinți, nici neam din rässtrăneamul lor nu mai este.

Dar el n-a crezut. S-a gătit voinicul de drum, și-a pus armele la îndemână, s-a închinat până la pământ și a plecat.

Împăratul și fata cea mai mică au rămas cu jale în inimă.

S-a pornit feciorul de împărat pe firișorul cel de aur și a tot mers calea înapoi, a ajuns la vița de vie și a găsit-o bătrână, întinsă pe coline, că nu i se vedea capătul nici într-o parte, nici în alta.

— Stai, voinice, și poposește.

El i-a răspuns:

— Bun cuvânt ai, dar mă grăbesc să ajung mai degrabă acasă.

A mers el mai departe și a ajuns la un stejar bătrân. Și stejarul l-a cunoscut.

—Îngăduie, voinice, stai la popas, că mare bine mi-ai făcut, când ai trecut pe aici. Eu am crescut din ghinda pe care ai acoperit-o cu pământ.

Feciorul de împărat s-a mirat, nici nu-i venea să creadă că a trecut atâta vreme.

A mers mai departe, a ajuns la palatul de unde luase ghemul de aur și l-a găsit pe balaur uscat de bătrân. I-a dat bună ziua, balaurul s-a bucurat, a întors capul și a spus:

— Măi băiate, acum era să te mănânc, dar fiindcă mi-ai dat bună ziua nu-ți fac nimica.

Feciorul de împărat a intrat și l-a găsit pe stăpânul palatului. De multă vreme ce-a trecut îi crescuse barba, cu o parte se învelea și alta își așternea. Bătrânul a ridicat genele de la ochi cu cârja, s-a uitat la voinic și a zis:

—Înapoi când vei veni, tot pe aici să treci.

Și-a luat el ziua bună, s-a pornit spre casă, căci nu mai rămăsese mult, și când a ajuns la chilia sihastrului, a dat de o sihlă deasă, să te apuce lupii de spate. Cât despre chilie, sihastru - nici urmă. L-a pălit pe feciorul de împărat tristețea și mai că-l bătea gândul să se întoarcă înapoi, dar nu s-a oprit, a mers înainte și a ajuns acasă. S-a uitat încolo, s-a uitat încoace, într-o parte, în alta, și n-a văzut nimic. Numai prepunea locurile. A potrivit cam pe unde era casa părinților, dar n-a găsit nici palat, nici curte, erau numai niște risipituri. Într-o râpă a zărit o căscioară. S-a dus acolo și a întrebat așa și așa. În casa aceea trăia un moșneag de trei sute de ani. El i-a spus că a auzit de la răsstrăbuni că a fost aici curtea unui împărat, care avea un fecior, și vorbeau că s-a dus pe lume după viață fără moarte și tinerețe fără bătrânețe, să trăiască cât lumea și pământul. În sat a fost după aceea o ciumă și a murit și om, și vită, și pasăre. Feciorul de împărat s-a scârbit, și-a

adus aminte de sfatul lui socru-său și s-a întors înapoi. Când a ajuns pe locul unde fusese poarta curții împărătești vede un marcoteț[4]. Dă voinicul cu piciorul în marcoteț și dedesubt iese moartea - neagră, uscată.

— Ehe, dragul mătușii, tocmai acum ai venit, de când te aștept eu, nu-mi pot mântui zilele fără tine.

Voinicul și-a ținut firea și hai fuga înapoi, de da inima dintr-însul, să ajungă cât mai degrabă la tărâmul de unde venise.

Când l-a văzut moartea fugind, s-a luat după dânsul.

Aproape de casa moșneagului nu mai putea fugi, a dat bună ziua balaurului, balaurul s-a bucurat, a întors capul într-o parte, și voinicul a intrat. De ostenit ce era, atâta a zis:

— Ajută-mă, moșule, nu mă lăsa, pune-mă la cale ce să fac, că mă calcă moartea din urmă.

Moșneagul i-a dat un brâu și i-a spus:

— Na, dă-i-l morții, să-l poarte până l-a ponosi, de nu se va ține fir de fir, și abia atunci să vină la tine.

Când a ajuns moartea și a văzut balaurul, a ridicat coasa să-l taie. Balaurul a sărit cu gura căscată, cu limba înfocată, a duhnit foc și smoală asupra ei și n-a lăsat-o să se apropie.

— Stai, boanghină, oprește-te, ce dai oarbă peste oameni?

— N-am treabă cu tine, dă-mi drumul să intru în casă.

— Trebuia să-mi fi dat bună ziua, iar acum caută-ți de drum, dacă ți-s dragi zilele, că ia amuș te-oi apuca, ți-a trece de toate.

Văzându-l așa vâlvaș[5], moartea a dat înapoi și de departe striga:

— Moșule, dă-i drumul feciorului de împărat să iasă afară, c-am să-ți smulg barba câte un fir.

---

[4] *Marcoteț*, hârdău, vas de lut ars, cu gura largă, folosit în gospodărie pentru frecatul macului, seminței de cânepă.

[5] Vâlvaș, arțăgos, îndârjit.

Atunci a ieșit feciorul de împărat cu brâul și a spus:

— Na, moarte, brâul acesta, încinge-te, întoarce-te înapoi și poartă-l. Când îl vei ponosi de istov, de nu se va mai ține fir de fir, să vii la mine.

Moartea a luat brâul să-l poarte, să-l ponosească, iar feciorul de împărat a mers tot înainte, a ajuns la stejar, și stejarul l-a chemat:

— Vino, voinice, la popas.

— Nu pot, că mă ajunge moartea din urmă.

— Despre asta n-avea grijă, bagă mâna în scorbura mea, scoate un toiag de fier.

— L-am scos…

— Dacă te-a ajunge moartea din urmă, dă-i toiagul acesta și spune-i să-l poarte, până-l va roade, de nu va avea ce ține în mână, și abia atunci să vină la tine.

Și cum a vorbit l-a și nimerit.

Voinicul și-a luat ziua bună, și mișcă, băiete, a mers el și a mers peste câmpuri fără drumuri, peste ape fără vaduri. Și într-o zi îi iese moartea în cale.

— Stai, voinice, atâta ți-a fost să trăiești!

— De ți-i voia să mă sfârșești de zile, sfârșește-mă, dar mai întâi poartă toiagul acesta de fier și, când îl vei roade, de nu vei avea ce ține în mână, atunci să vii la mine.

Moartea a apucat toiagul și a luat drumul în picioare, că doar trebuia să umble, nu ceva, ca să roadă un toiag ca acela.

Feciorul de împărat, când s-a văzut slobod, parcă prinsese aripi, a mers cale înainte, a ajuns la vița de vie și vița de vie, cum l-a văzut, de departe l-a chemat:

— Stai, voinice, de mănâncă poamă și bea vin.

— De stat, prea aș sta, dar trebuie să mă duc, că mi-s drumurile departe și cărările încurcate, uite mă ajunge moartea din urmă.

— N-avea nici o grijă, că m-oi pune luntre și punte să-ți fiu de folos.

— Toate ca toate, de mi-i spune ce să fac să opresc

moartea, știu că mi-i face un bine.

— Apoi de te ajunge, să arunci sabia și să zici:

— Ia, moarte, sabia și ține-o să ruginească, până nu s-a alege nimica dintr-însa, și atunci vino la mine.

—Îți mulțumesc, cum oi da ochii cu dânsa, cum i-oi spune.

S-a pornit iar feciorul împăratului pe cale, pe cărare și pășea cât apuca piciorul. La o habă se pomenește cu moartea în față.

— Stai, că ți-a venit capătul!

— Apoi, dacă ți-i vorba de așa, nu-ți stau împotrivă. Iată mai am o sabie, nu m-aș lăsa de ea odată cu viața, ți-o dau s-o ții până va rugini și nu se va alege nimica dintr-însa, și atunci, de mă vei ajunge - bine, de nu, să nu cauți pricină, că eu mă duc la tărâmul de unde am plecat.

Feciorul împăratului i-a dat sabia și s-a tot dus. După ce a ruginit sabia, moartea s-a pornit din urma lui ca vântul și ca gândul. Da atunci feciorul împăratului a ajuns la palat, a deschis poarta, fiica cea mai mică i-a ieșit în întâmpinare, l-a apucat de mână, când colo, și moartea sosește și-l apucă de picior.

— Stai pe loc, ești al meu, unde te duci? făcu moartea.

— Ba e al meu! se opuse fiica împăratului.

— Dă-i drumul!

Fata împăratului a zis atunci:

— De-i așa, eu l-oi face un măr de aur, l-oi azvârli în sus, și cine dintre noi îl va prinde, a aceleia va fi.

Fata împăratului a azvârlit mărul cel de aur în sus, și mărul s-a prefăcut în luceafăr de seară.

Împăratul și cele două fete ale lui au venit la poartă și, aflând ce-i socoteala, au prefăcut-o pe fată într-un măr de aur, au aruncat-o în sus și i-au spus să-l găsească pe feciorul împăratului și să se coboare cu el în curtea palatului, că moartea n-o să aibă ce face.

Mărul a zburat în cer și s-a prefăcut în luceafărul de zi.

Văzând una ca aceasta, moartea s-a mâniat, i-a călcat pe

tustrei pe umbră și i-a prefăcut, pe împărat și cele două fete, stane de piatră în poartă. De atunci sunt luceferi în cer și stâlpi de piatră - la porți.

Am încălecat pe un arici
Și am venit până aici,
Am încălecat pe un pui
Și altă poveste nu-i.

Stejăreni, raionul Nisporeni
Grigore Botezatu. *Făt-Frumos și Soarele.* Povești populare din Basarabia. Cuvânt înainte de Iordan Datcu. București, Minerva, 1995, p. 31-47.